

COMENSURAREA TURISMULUI ÎN VIZIUNEA DEZVOLTĂRII DURABILE

Preparator univ. **Ruxandra ANDREI**,
Lector univ dr. **Manuela Rodica GOGONEA**
Universitatea Româno-Americană

Abstract

The tourism's measurement, implicitly of the economic-social progress, in the view of the lasting development, implies the approach and the application of certain principles and methods which represent the basis of the formation and use of a set of indicators as complete as possible.

The indicators' system which should gather a set as complete as possible has been analyzed by the OCDE forum that considers that their efficiency is the highest as the information source is larger and more diversified.

The measurement of the tourism's lasting development represents a need under the conditions of a deep interaction between the protection of the natural resources, the economic development and the satisfaction of the needs customers-tourists.

Key words: economic development, information, natural resources.

JEL classification: E00, Q01, Q57.

În dezvoltarea durabilă, turismului îi revine rolul esențial de a observa și promova obiectivele generale ale societății. Astfel se poate fundamenta echilibrul dintre activitățile turistice și cele ale dezvoltării durabile.

Strategia națională de dezvoltare economico-socială durabilă pe termen mediu privește turismul ca un sector prioritar, considerându-se că este capabil să contribuie cu o pondere însemnată la relansarea și redresarea economică a României.

Ridicarea produsului turistic de la valorile consacrate la cele corespunzătoare standardelor internaționale, presupune inițierea și promovarea unor acțiuni care să includă pe de o parte derularea proceselor de educare și formare a unei mentalități adecvate actualului tip de dezvoltare, iar pe de altă parte accentuarea dezvoltării durabile în regiunile de recepție. Această accentuare necesită adâncirea în timp și spațiu a relației mediu-economie, care implică realizarea unui echilibru între efectele negative și cele pozitive rezultate din derularea activităților turistice.

Prioritară în cadrul procesului de dezvoltare durabilă desfășurat la nivelul țării noastre este componenta care include activitățile de planificare, amenajare și exploatare turistică ca parte integrantă a strategiei de dezvoltare durabilă a arealului, regiunii sau țării.

Procesul în derulare, ca rezultat al aplicării strategiei prevăzute, necesită utilizarea unor costuri

în plus pentru protejare mediului, a resurselor care să amplifice valoarea investițiilor de la nivel național, ca urmare a continuării colaborării dintre turism, celelalte sectoare de activitate, autorități locale și guvernamentale.

Literatura dedicată protecției mediului în relație cu dezvoltarea turismului abordează, în general, subiectul costurilor ca o problemă de management al resurselor și se propune intervenția în sistem pe baza unor principii derivând din acelea care definesc dezvoltarea durabilă.

Impactul turismului asupra sectoarelor economiei unei zone este divizat în efecte de multiplicare, și stimulare în planul producției, veniturilor și ocupării forței de muncă.

Nevoia de coordonare a eforturilor atât la nivel regional, cât și național pentru realizarea unor mari proiecte în domeniul infrastructurii, în special a celei de transport și comunicații este, corelată cu procesul de amenajare a teritoriului, care presupune coordonarea tuturor proiectelor cu implicațiile spațiale și soluționarea eventualelor conflicte apărute în acest context de profunde transformări. Amenajarea a urmărit să stabilească un model de evaluare, de ierarhizare și de identificare a celor mai potrivite și eficiente căi de valorificare a patrimoniului turistic, utilizându-se în acest sens o analiză multicriterială de delimitare a regiunilor turistice însoțită de o conturare a acțiunilor prioritare în fiecare caz în parte.

În continuarea zonării turistice, amenajarea teritoriului și politicile corespunzătoare trebuie să găsească soluții și amenințările la adresa mediului pe care le exercită unele activități turistice sau activități industriale cu impact direct asupra rezultatelor în sectorul turistic.

Considerând resursele și structura sectorială a economiei sale, fiecare județ sau regiune se confruntă cu provocări specifice la adresa mediului. Un posibil răspuns la aceste provocări ar fi aplicarea conceptului de *ecodezvoltare mozaicată*, care propune implementarea principiilor dezvoltării durabile la nivelul unor zone mai restrânse, urmând ca acestea să fie extinse gradual, astfel încât, pe termen lung, să acopere întregul teritoriu național. În această viziune spațiul ecologic ar trebui să arate, în forma sa ideală, ca o tablă de șah, în care largi suprafețe agricole ar trebui să se îmbine cu suprafețe mai restrânse alocate industriei, infrastructurii pe diverse categorii și cu parcuri și rezervații naturale. Această alternanță decurge din distribuția spațială neregulată a resurselor naturale precum și aplicarea unor criterii economice, sociale, de mediu. În acest

cadru ecologia și bioeconomia pot oferi soluții originale amenajării teritoriului, astfel încât arii ecologice corespunzătoare să fie alocate fiecărei ramuri, având ca rezultat complementaritatea sectorială în plan teritorial.

Complementaritatea astfel rezultată trebuie abordată nu numai din punct de vedere funcțional ci și din cel al utilizării raționale a terenurilor, al creșterii nivelului de ocupare a forței de muncă și a veniturilor, al participării efective la schimburile inter-regionale și integrării în structurile și fluxurile europene, al complementarității cu restricțiile impuse de protecția mediului (Constantin D.L., 2000).

Aplicarea proiectelor de dezvoltare durabilă a turismului debutează încă din etapele de proiectare și construire a bazei tehnico-materiale în scopul armonizării cu mediul, cu comunitatea locală, sau alte sectoare ale economiei, continuându-se în stadiul derulării activităților turistice.

Fazele desfășurării proiectelor pot și trebuie să urmărească și stimulate de organismele autorizate care au chiar calitatea de a stabili strategii privind rezolvarea deficiențelor apărute pe parcursul derulării acestora.

În scopul valorificării optime (durabile) a resurselor turistice și protejarea acestora și a mediului înconjurător s-a asigurat un cadru juridic-administrativ privind organizarea și desfășurarea activității de turism din România (Ordonanța Guvernului 58/1998), amenajarea, omologarea și întreținerea pârtiilor de schi pentru agrement și a traseelor turistice montane (HG 1269/1996), utilizarea turistică a plajei litoralului Mării Negre (HG 107/1996), atestarea stațiilor turistice (HG 77/1996) și s-au definitivat criteriile privind definirea și atestarea zonelor turistice, în care protejarea mediului înconjurător și a potențialului turistic este o condiție prioritară.

S-au elaborat, de asemenea, norme speciale privind zonele de protecție sanitară în cazul alimentării cu apă și a utilizării resurselor balneoterapeutice (HG 101/1997). Prin legea 41/1995 privind protejarea patrimoniului cultural-național se definesc conceptele de patrimoniu cultural-național și de monument istoric, componentele acestora, măsurile de protecție a monumentelor istorice, precum și modul de delimitare și mărire a zonelor de protecție a lor, ce se stabilesc prin documente de urbanism.

Legislația privind protecția mediului (Legea nr. 137/1995), cele referitoare la planificarea activităților implicate în procesul de amenajare (Legea nr. 50/1992, HG nr. 31/1996 și alte acte normative ale MLPAT vin să sprijine și dezvoltarea durabilă a turismului, prin obligarea agenților economici de a realiza proiecte, amenajări și echipări turistice de calitate și care să nu aducă prejudicii mediului înconjurător și resurselor turistice. Obligația de a obține un *acord de mediu* (OMPLAT nr. 125/1996) pentru realizarea unei

investiții și de a elabora un studiu de impact ecologic, social și economic pentru fundamentarea deciziilor privind amplasarea și dimensionarea obiectivului de investiții, integrarea în mediu natural și arhitectura locală, nivelul de exploatare a resurselor regenerabile, tratarea și evacuarea apelor uzate, a deșeurilor etc. are o deosebită importanță în acest scop. Prin autorizația de mediu sunt stabilite condițiile și parametrii de funcționare pentru activitățile existente și pentru cele noi, pe baza acordului de mediu (Ord. 170/1990). De altfel, în conformitate cu Directivele U.E., toate țările membre au fost obligate să introducă în legislația națională un act care să țină seama de impactul pe care-l au asupra mediului marile proiecte de investiții, inclusiv cele din turism (Glăvan V., 2000).

Aplicarea criteriilor dezvoltării turistice durabile este inevitabil însoțită de apariția unor aspecte specifice de concepere a programelor care abordează în mod explicit problemele de spațiu a economiilor și comunităților locale. Se menționează, astfel, derularea unui proces de aplicare graduală a măsurilor ce se impun pe linia protecției potențialului turistic și a prevenirii degradării lui, a exploatare științifice și raționale a resurselor turistice, încât rata de exploatare să nu depășească rata lor de reciclare și regenerare, iar intensitatea relațiilor directe sau indirecte a turismului cu factorii de mediu să nu depășească limitele capacității de primire turistică.

Atenția se va concentra cu prioritate spre mediu deoarece este componenta care permite apariția unor compensări în ceea ce privește schimbările pozitive și negative din componentele funcției bunăstării.

În acest context, turismului ecologic i s-au adâncit valențele, contribuția lui la dezvoltarea durabilă fiind de necontestat. Acestuia i se alătură și turismul rural, considerat o nouă formă de turism, care actualmente se dezvoltă sub aceleași coordonate, în sensul derulării activităților turistice în concordanță cu protejarea și conservarea mediului a tradițiilor economico-sociale și cultural-istorice.

Comensurarea turismului, implicat a progresului economico-social, în viziunea dezvoltării durabile, presupune abordarea și aplicarea unor principii și metode care constituie fundamentul formării și utilizării unui set cât mai complet de indicatori.

Analiza fenomenului turistic necesită abordarea și aplicarea metodelor adecvate situației, momentului, printre acestea situându-se și cele prezentate de Iordache Maria – Carmen în lucrarea “Perspectivele turismului românesc în dinamica turismului mondial”, sintetizate după cum urmează (Iordache M.C., 2004):

1. - *metoda istorică*, ce prezintă următoarele principale caracteristici:

- analizează activitățile de turism dintr-un unghi revoluționar, în sensul cercetării cauzelor inovațiilor, a creșterii sau descreșterii lor și a ameliorării intereselor;

• are utilizare limitată, nefiind utilizată la scară largă.

2. - *metoda geografică*, despre care se poate menționa:

• evidențiază localizarea zonelor turistice, migrația localnicilor datorată locurilor create de activitatea turistică, schimbările pe care le produce turismul asupra reliefului sub forma facilităților turistice, dispersarea dezvoltării turistice, planificarea fizică și problemele economice, sociale și culturale;

• fiind foarte cuprinzătoare, are multiple implicații pozitive asupra turismului.

3. - *metoda instituțională*, care:

• implică analiza diverșilor intermediari și instituții care execută activități de turism (instituții de stat, agenții de turism);

• necesită investigarea organizației, metode de lucru, probleme, costuri și o localizare economică a agențiilor de voiaj, care acționează în numele clientului cumpărând servicii de la companiile aeriene, companii care închiriază mașini, hoteluri etc.;

• avantajul constă în elaborarea de către diferite instituții specializate, a broșurilor, ghidurilor anualelor și breviarelor statistico-turistice care au o largă utilizare;

4. - *metoda interdisciplinară*:

• este rezultatul interferenței multiplelor domenii cu care turismul vine în legătură directă sau indirectă;

• natura interdisciplinară a studiilor turismului, reciprocitatea și mutualitatea lor se prezintă astfel:

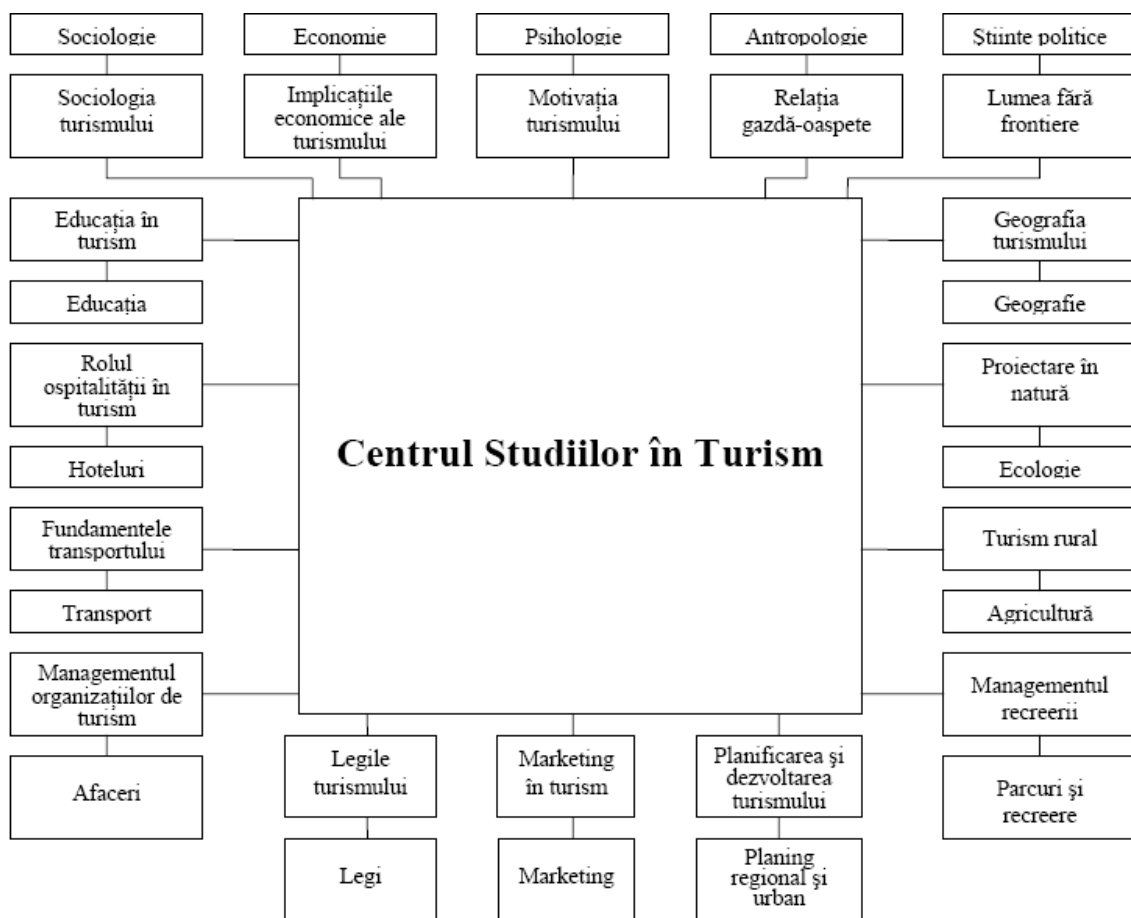

Figura 1. - Studiul alegerii disciplinei și metodei în turism

Sursa: www.world-tourism.org.

5. - *metoda sociologică*, se prezintă astfel:

• studiază comportamentul turistic la nivel de individ sau grup, precum și impactul turismului asupra societății;

• examinează clase sociale, deprinderi și obiceiuri ale gazdelor și oaspeților (sociologia odihnei).

6. - *metoda produsului*, care:

• implică studiul diverselor produse ale

turismului, cum sunt produse, valorificate și consumate;

• deoarece aplicarea ei presupune un consum destul de mare de timp, aceasta nu permite obținerea rapidă a rezultatelor privind fenomenul turistic.

7. - *metoda economică*, presupune:

• examinarea cererii, ofertei, balanței de

plăți, cursului valutar, ocuparea forței de muncă, a cheltuielilor, a dezvoltării, a multiplicatorilor și a altor factori economici;

- crearea cadrului necesar analizei turismului, a contribuției lui la economia unei țări și dezvoltarea acesteia, excluzând aspectele privind mediul, cultura, psihologia, sociologia sau antropologia.

8. - *metoda managerială*, este orientată către:

- nivelul microeconomic, deci către firmă;
- concentrarea și accentuarea aplicării

activităților de management-marketing în cadrul firmelor turistice, care să includă studii de piață, de prețuri, reclame

9. - *metoda sistemelor*, prezentată astfel:

- este constituită dintr-un set de grupuri interconectate, coordonate să formeze un tot unitar și organizat pentru atingerea obiectivelor propuse;
- integrează celelalte metode, deoarece

tratează aspectele atât la nivel micro cât și la cel macroeconomic, fiind considerată o metodă atotcuprinzătoare;

- examinează mediul competitiv al unei companii de turism, piața acesteia, legăturile sale cu alte instituții, consumatorul și intersecția dintre companie și consumator, precum și întregul sistem de turism al unei țări, cu legăturile sale politice, economice și sociale.

Sistemul de indicatori care trebuie să se înmănuncheze într-un set cât mai complet, a fost analizat de forumul OCDE care consideră că eficiența lor este cu atât mai ridicată cu cât sursa de informații este mai largă și diversificată. Un astfel de set de indicatori care a fost propus este prezentat schematic astfel (figura 2):

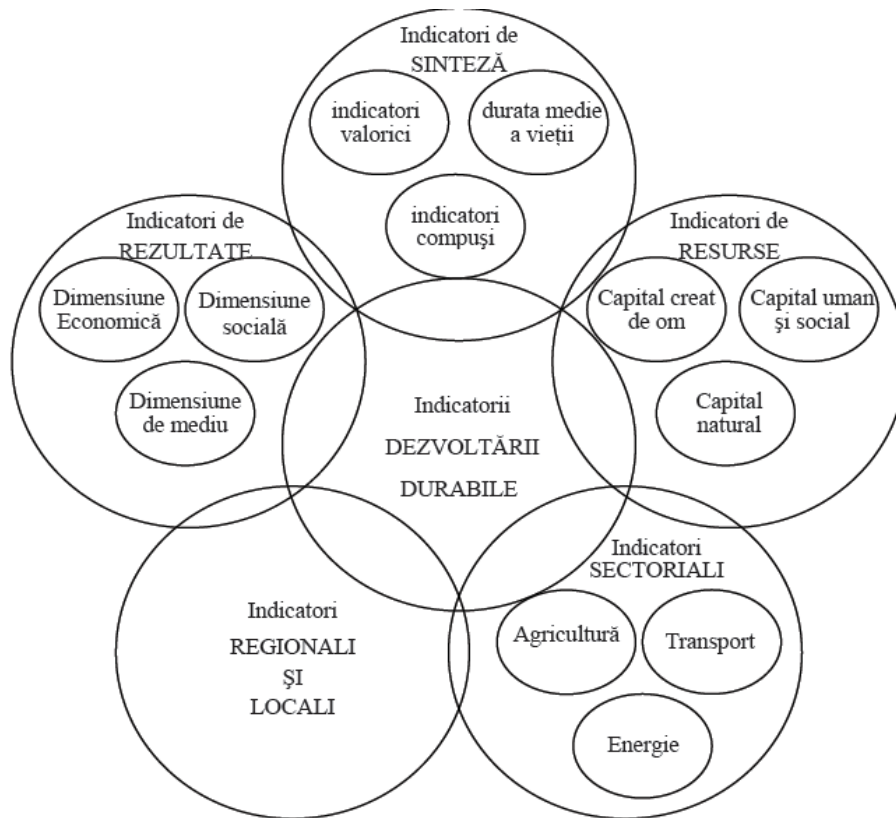

Figura 2 - Indicatorii dezvoltării durabile

Se presupune că eficacitatea sistemului de indicatori prezentați are în vedere distribuția lor pe cinci nivele:

- nivelul de bază, care cuprinde **indicatorii regionali și locali**;

- nivelul următor ce include **indicatorii sectoriali**, care evidențiază atât impactul dezvoltării și al politicilor sectoriale asupra mediului, condițiile sociale și eficienței economice, cât și tendințele sectoriale cu implicații asupra acestuia;

- al treilea nivel este ocupat de **indicatorii**

de resurse, ce analizează procesul de acumulare, consumare a capitalului natural, antropoc și uman, precizând măsura în care consumurile vor influența oportunitățile viitoare;

- nivelul premergător ultimei trepte conține **indicatorii de rezultate** defalcați pe trei coordonate fundamentale: economică, socială și de mediu. Aceștia caracterizează tendințele și calitatea dezvoltării actuale, prin urmare este aproape imposibil să se precizeze foarte clar care sunt indicatorii incluși.

O propunere de set de indicatori de rezultate

este și cel prezentat schematic mai jos (figura 3):

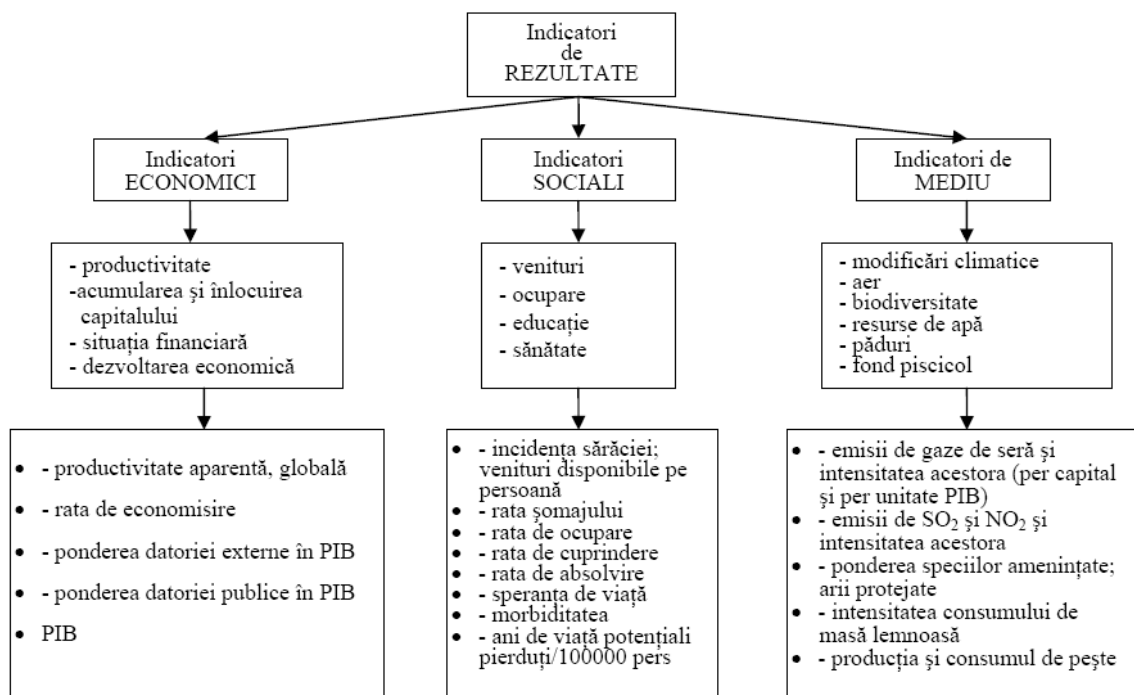

Figura 3 - Indicatorii de rezultate

- ultimul nivel, dar de fapt cel mai important, este reprezentat de **indicatorii de sinteză**, deoarece prelucrează și interpretează informațiile de la celelalte nivele, astfel redând viziunea de ansamblu a realizărilor de actualitate.

Principalele categorii de indicatori (*INS - Raportul Național al Dezvoltării Umane România, 2000*) care redau cât mai exact situația dezvoltării durabile, utilizați la scară largă și la nivel mondial, sunt:

- indicatorii valorici: produsul intern brut (PIB) și cheltuielile de consum pe locuitor;

- indicatorul rezultatului dezvoltării economico-social: durata medie a vieții;

- indicatori compuși, calculați cu ajutorul altor indicatori semnificativi pentru cercetarea întreprinsă, utilizându-se metoda mediei aritmetice simple sau ponderate.

Considerat cel mai semnificativ indicator, Indicele Dezvoltării Umane (IDU), este utilizat pentru caracterizarea nivelului de dezvoltare umană a unei țări. Acesta reprezintă un indicator compus calculat de PNUD (Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare) în Rapoartele asupra dezvoltării umane.

Dezvoltarea umană este procesul de extindere a posibilităților de alegere pentru oameni, prin dezvoltarea capacităților acestora. La toate nivelurile de dezvoltare, cele trei capacități esențiale pentru oameni sunt: să ducă o viață lungă și sănătoasă, să aibă cunoștințe și să aibă acces la

resursele necesare pentru un nivel de trai decent. Acestea au condus la stabilirea următoarelor componente ale IDU:

- speranța de viață;
- gradul de alfabetizare a populației adulte;
- rata brută de cuprindere în învățământ.

În limitele acestor trei componente, IDU a avut o contribuție substanțială pentru a atrage mai multă atenție asupra evaluării proceselor de dezvoltare. Totuși IDU nu trebuie privit în mod restrictiv ca o încercare de a ne concentra asupra unui indice brut și de a prinde într-un simplu număr realitățile complexe ale dezvoltării. Mai degrabă, ar trebui privit ca unul dintre multele componente care împreună asigură datele necesare pentru analiza oportunităților și obstacolelor în ceea ce privește politicile dezvoltării umane. De aceea IDU a fost întotdeauna însoțit de o analiză largă, o varietate de informații suplimentare evidențiind caracteristicile sociale, economice sau politice care influențează natura și calitatea vieții umane.

Alte două tipuri de indicatori de analiză și apreciere a turismului rural sunt:

1. - indicatori fundamentali: cei cu aplicabilitate la nivelul tuturor regiunilor turistice naționale sau internaționale;

2. - indicatori suplimentari: utilizați numai pe zone turistice (zone de litoral, zone montane, zone de coastă, zone culturale, zone ecologice unice, parcuri naționale

3. - amenajate, mediul urban, patrimoniu

cultural, insule mici)

Tabel 1- Indicatorii fundamentali ai turismului durabil

INDICATORUL	INSTRUMENTE SPECIFICE DE MĂSURARE
1. - protecția sitului	categorია de protecție a sit-ului după indicele Uniunii Internaționale de Conservare a Naturii (IUCN)
2. - presiunea exercitată	numărul de turiști care vizitează situl (pe anul/luna cu afluență maximă)
3. - intensitatea utilizării	intensitatea utilizării în perioadele de vârf (ca număr de persoane și pe ha)
4. - impactul social	raportul turiști/rezidenți (în perioadele de vârf dar și în restul perioadei)
5. - controlul dezvoltării	existența unei metode de studiu a mediului ambiant sau controale concrete cu privire la modul de amenajare a zonei și la densitatea utilizării
6. - gestiunea deșeurilor	% de ape uzate tratate ale sitului (indicatori suplimentari pot determina limitele structurale ale altor capacități de infrastructură ale sitului, cum ar fi aprovizionarea cu apă)
7. - procesul de planificare	existența unui plan metodic pentru destinația turistică în cauză (cu o componentă "turismul")
8. - ecosistemele fragile	numărul de specii rare sau cele pe cale de dispariție
9. - satisfacția consumatorilor	gradul de satisfacție al vizitatorilor (utilizând un chestionar)
10. - satisfacția populației locale	gradul de satisfacție al populației locale (utilizând un chestionar)
11. - contribuția turismului la dezvoltarea economiei locale	cât reprezintă turismul (%) în ansamblul activității economice
INDICI AGREGAȚI	
A. - capacitatea	mijloc de măsurare agregat ce

de suport	atenționează dinainte cu privire la factorii cheie ce influențează capacitatea de suport a sitului vis-a-vis de diferitele niveluri de dezvoltare a turismului
B. - perturbarea sitului	mijloc agregat de măsurare a nivelurilor de impact asupra sitului (pentru a cunoaște particularitățile naturale și culturale sub efectul constrângerilor cumulate ale turismului și altor sectoare)
C. - interesul	mijloc de măsurare calitativ al particularităților sitului care-l fac atractiv pentru turism și care se pot schimba cu timpul

Sursa: "Guide a l'intention des autorites locales: developpement durable du tourisme", OMT, Madrid, 1999, p.143

Comensurarea dezvoltării durabile a turismului reprezintă o necesitate în condițiile existenței unei profunde interacțiuni între protecția resurselor naturale, dezvoltarea economică și satisfacerea nevoilor clienților-turiști.

BIBLIOGRAFIE:

- Constantin D.L., (2000) - *Turismul și strategia de dezvoltare regională durabilă; efecte și costuri*, Revista română de statistică, nr. 8-9, București
- Glăvan V., (2000) - *Turismul și protecția mediului- probleme prioritare*, Revista română de statistică, nr. 8-9, București
- Gogonea R.M, (2005) – *Metode statistice aplicate în analiza turismului rural* - teză de doctorat , București
- INS - *Raportul Național al Dezvoltării Umâne România*, 2000
- Iordache M.C., (2004) - *Perspectivile turismului românesc în dinamica turismului mondial* – teză de doctorat, București
- OMT - *Guide a l'intention des autorites locales: developpement durable du tourisme*, Madrid, 1999
- www.world-tourism.org.